

LBRIS

We know
books

KAREN HORNEY

PSIHOLOGIA FEMEII

Traducere din limba engleză
de **Sofia Manuela Nicolae**

EDITORI
Silviu Dragomir
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu

REDACTARE
Raluca Hurduc

DESIGN ȘI ILUSTRĂȚIE COPERTĂ
Andrei Gamaț

DIRECTOR PRODUCȚIE
Cristian Claudiu Coban

DTP
Răzvan Nasea

CORECTURĂ
Irina Botezatu

Descrierea CIP a Bibliotecii
Naționale a României
HORNEY, KAREN

Psihologia femeii / Karen Horney ; trad. din lb. engleză de
Sofia Manuela Nicolae. - București : Editura Trei, 2025
ISBN 978-606-40-2513-5

I. Nicolae, Sofia Manuela (trad.)

159.9

Titlul original: *Feminine Psychology*
Autor: Karen Horney, M.D.

Copyright © 1967 by W.W. NORTON & COMPANY, INC.

Copyright © Editura Trei, 2025
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeul 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90;
Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN 978-606-40-2513-5

Cuprins

<i>Introducere</i>	7
<i>Mulțumiri</i>	42
<i>Despre originea complexului de castrare la femei</i>	43
<i>Fuga din feminitate</i>	66
<i>Feminitate inhibată</i>	90
<i>Problema idealului monogamiei</i>	109
<i>Tensiunea premenstruală</i>	130
<i>Neîncrederea dintre sexe</i>	141
<i>Chestiunea căsniciei</i>	158
<i>Spaima de femeie</i>	177
<i>Negarea vaginului</i>	197

funcționale	218
Conflicte maternel	237
Supraevaluarea iubirii	246
Problema masochismului feminin	289
Modificări de personalitate la adolescente	317
Nevoia nevrotică de iubire	332

Introducere

În 1935, Freud afirma că atinsese apogeul operei sale psihanalitice în anul 1912*. El adăuga: „... de la stabilirea celor două feluri de pulsuni (Eros și pulsuniunea morții) și descompunerea personalității psihice în Eu, Supraeu și Se (1923), nu am mai avut contribuții hotărâtoare la psihanaliză“.

În 1913, Karen Horney obținuse licența în medicină la Berlin și își încheiase acolo formarea în psihiatrie și psihanaliză. În 1917 a scris prima sa lucrare de psihanaliză** și, în 1920, era un membru apreciat al personalului didactic al recentului fondat Institut Psihanalitic din Berlin. În 1923 a publicat prima dintr-o serie*** de

* Sigmund Freud, „Autobiografie“, *Opere complete*, vol. 16, Editura Trei, București, 1999, p. 202.

** Karen Horney, „Die Technik der psychoanalytischen Therapie“ (Tehnica psihoterapiei psihanalitice), *Zeitschr. f. Sexualwissenschaft*, IV (1917).

*** Următoarele lucrări ale lui Horney, asupra psihologiei feminine, nu sunt incluse în acest volum: „Der Männlichkeitskomplex der Frau“, *Arch. f. Frauenkunde*, XII (1927), pp. 141-154; „Psychische Eignung und Nichteignung zur Ehe“, „Über die psychischen

Mulțumiri

Apariția acestei cărți este sponsorizată de Association for the Advancement of Psychoanalysis (Asociația pentru Progresul Psihanalizei). Le datorăm recunoștință și mulțumiri fiicelor autoarei, Brigitte Swarzenski, dr. Marianne Eckardt și Renate Mintz. Ele au permis publicarea cărții și au renunțat la toate drepturile financiare.

Mulțumiri deosebite le datorăm membrilor comitetului care a răspuns de realizarea acestui volum, dr. Edward R. Clemmens, dr. John M. Meth, dr. Edward Schattner și dr. Gerda F. Willner. Împreună, ei au selectat lucrările și le-au tradus din limba germană. Spiritul de cooperare și responsabilitate, cu care fiecare a dus la îndeplinire numeroase sarcini implicate, a creat o experiență plină de satisfacții și plăcută.

Suntem cu toții profund îndatorați redactorului nostru, domnișoara Lee Metcalfe. Ei i se datorează ideea acestei cărți, precum și materializarea sa, la care a avut o deosebită contribuție.

Despre originea complexului de castrare la femei*

În timp ce am făcut tot mai multe progrese în ceea ce privește cunoașterea formelor pe care complexul de castrare le poate lua în cazul femeilor**, pătrunderea naturii complexului în general a stagnat. Însăși abundența materialului adunat, care acum ne este familiar, ne aduce în minte cu mai multă forță decât oricând caracterul remarcabil al întregului fenomen, astfel încât fenomenul în sine devine o problemă. O trecere în revistă a formelor luate de complexul castrării la femei, observate până în prezent, și a concluziilor care au fost tacit trase de aici arată că, deocamdată, concepția dominantă

* Lucrare prezentată la Al Șaptelea Congres Internațional de Psihanaliză, Berlin, Septembrie 1922, „Zur Genese des weiblichen Kastrationskomplexes”. *Intern. Zeitschr. f. Psychoanal.*, IX (1923), pp. 12–26; *Int. J. Psycho-Anal.*, V, Partea I (1924), pp. 50–65. Reprodușă cu acordul The International Journal of Psycho-Analysis.

** Vezi mai ales Abraham, „Manifestations of the Female Castration Complex” (1921), *Int. J. Psycho-Anal.*, vol. III, p. 1.

este bazată pe o anumită noțiune fundamentală, care poate fi formulată pe scurt astfel (citez aproape *textual* cuvintele lui Abraham): multe femei și fete suferă fie temporar, fie permanent din cauza sexului lor. Mergând înapoi pe firul timpului, pot fi observate astfel de manifestări ale vieții psihice a femeilor, izvorâte din obiecția față de calitatea de femeie, până la dorința arzătoare a fetițelor de a avea un penis. Ideea dezagreabilă a privării complete sub acest aspect dă naștere unor fantasme de castrare pasive, în timp ce fantasmele active provin dintr-o atitudine răzbunătoare față de bărbatul favorit.

Fără a-l considera o problemă în sine — părând, probabil, un fapt prea evident pentru narcisismul masculin pentru a necesita o explicație — în această lucrare am considerat axiomatic sentimentul femeilor de a fi în dezavantaj din cauza organelor lor genitale. Cu toate acestea, concluzia trasă deocamdată în urma cercetărilor — mergând până la afirmația că jumătate din rasa umană nu este mulțumită cu sexul care i-a fost atribuit și poate depăși această nemulțumire numai în situații favorabile — este, hotărât lucru, nesatisfăcătoare, nu numai pentru narcisismul feminin, ci și pentru știința biologiei. Prin urmare, apare întrebarea: să fie adevărat că formele complexului de castrare întâlnite la femei, pline cum sunt de consecințe, nu numai pentru formarea nevrozei, ci și pentru structurarea caracterului și pentru destinul femeilor din toate punctele de vedere normale, au la bază numai o insatisfacție din cauza dorinței lor arzătoare de penis? Sau se poate ca acesta să fie doar un pretext (oricum, pentru majoritatea) promovat de alte forțe, a căror putere dinamică o cunoaștem deja din studiul nostru asupra formării nevrozei?

Cred că această problemă poate fi abordată din mai multe părți. În speranța că pot contribui la găsirea unei soluții, aici doresc doar să enunț, dintr-un punct de vedere strict ontogenetic, anumite considerente care mi s-au impus treptat de-a lungul unei practici de mai mulți ani cu pacienți în majoritate femei, la care, per total, complexul de castrare era foarte pronunțat.

Conform concepției prevalente, complexul de castrare al femeii este în întregime inclus în complexul invidiei de penis; de fapt, termenul de complex de masculinitate este folosit drept sinonim. Atunci, prima întrebare care se impune este: cum se face că putem observa această invidie de penis apărând ca un fenomen aproape invariabil tipic, chiar atunci când subiectul nu are un mod masculin de viață, când nu există un frate preferat care să justifice o astfel de invidie și când nicio „trăire accidentală“* din experiența de viață a femeii nu a făcut ca rolul masculin să pară mai dezirabil?

Aici, cel mai important aspect pare să fie formularea întrebării; odată ce a fost pusă, răspunsurile apar aproape spontan din materialul pe care îl cunoaștem suficient de bine. Astfel, presupunând că pornim de la forma sub care invidia de penis se manifestă, probabil, cel mai frecvent în mod direct, și anume dorința de a urina ca un bărbat, o analiză critică detaliată a materialului arată, curând, că această dorință este alcătuită din trei părți componente a căror importanță variază în timp.

Partea despre care pot vorbi cel mai pe scurt este aceea a *erotismului uretral* însuși, întrucât, fiind cel mai evident

* Vezi Freud, „Tabuul virginității“ în *Opere Esențiale*, vol. 5, *Studii despre sexualitate*, Editura Trei, București, 2010.

factor, a fost deja suficient discutat. Dacă dorim să apreciem la întreaga sa intensitate invidia care izvorăște din această sursă trebuie, mai presus de toate, să înțelegem supraestimarea narcisică* cu care procesele excretorii sunt investite de copii. Fantasmă de omnipotență, în special acelea cu un caracter sadic sunt, de fapt, mult mai ușor asociate cu jetul de urină al băiatului. Drept exemplu — și este doar unul dintre multele exemple — pot cita ceva ce mi s-a spus într-o clasă dintr-o școală de băieți: când doi băieți urinează astfel încât să formeze o cruce, persoana la care se gândesc în acel moment va muri.**

Acum, deși este clar că fetițele trebuie să resimtă un puternic dezavantaj din cauza erotismului uretral, rolul jucat de acest factor este, totuși, exagerat, dacă îi atribuim imediat, așa cum s-a întâmplat până acum în multe cercuri, fiecare simptom și fiecare fantasmă al cărei conținut este dorința de a urina precum un bărbat. Din contră, forța motrice care generează și menține această dorință este de găsit, adesea, în alte componente instinctuale — în primul rând, în voiorismul activ și pasiv. Această legătură se datorează faptului că, tocmai

* Vezi Abraham, „Zur narzisstischen Überwertung der Excretionsvorgänge in Traum und Neurose“, *Intern. Zeitschr. f. Psychoanal.*, 1920.

** NOTA REDACTORULUI (ediției în limba engleză): Mai frecvent, acest joc era jucat la începutul secolului de băieții preadolescenți și adolescenți proveniți din părinți europeni. Așezați în unghi drept unul față de celălalt, ei urinau astfel încât jeturile lor de urină să formeze o cruce pe pământ, în timp ce se concentrau asupra unei anumite persoane, dorindu-și cu tărie moartea acesteia. Atmosfera experienței era încărcată de magie și putere, derivate din magia gândului și din forța falusului și sporite de extensia penisului sub forma jetului de urină. Semnificația crucii era întărită de conotația sa religioasă și de importanța ideii marcării locului.

în gestul de a urina, un băiat își poate expune organele genitale, se poate privi pe el însuși, ba chiar îi este permis să o facă și, într-un sens, își poate satisface, astfel, curiozitatea sexuală de fiecare dată când urinează, cel puțin în ceea ce privește propriul său corp.

Acest factor, înrădăcinat în instinctul voaior, era deosebit de evident la una dintre pacientele mele a cărei dorință de a urina ca un bărbat a dominat, pentru un timp, întregul tablou clinic. În această perioadă rar venea la analiză fără să relateze că a văzut un bărbat urinând pe stradă și, o dată, a exclamat destul de spontan: „Dacă ar fi să cer Providenței un dar ar fi ca, măcar o dată, să pot urina ca un bărbat“. Asociațiile aduse i-au completat acest gând astfel încât să nu mai existe nicio îndoială: „Atunci aș ști cum sunt făcută în realitate“. Faptul că bărbații se pot vedea în timp ce urinează, în timp ce femeile nu, constituia, de fapt, în cazul acestei paciente a cărei dezvoltare fusese într-o mare măsură oprită într-un stadiu pregenital, una dintre principalele rădăcini a foarte sale marcate invidii de penis.

Așa cum femeia, din cauza organelor sale genitale ascunse, rămâne de-a pururi suprema enigmă pentru bărbat, la fel și bărbatul stârnește gelozia vie a femeii, tocmai prin plasarea la vedere a organului său.

Legătura strânsă dintre erotismul uretral și instinctul voaior era evidentă și la o altă pacientă, o femeie pe care o voi numi Y. Ea practica masturbarea într-un mod foarte ciudat, care semnifica, de fapt, să urineze ca tatăl ei. În nevroza obsesională de care suferea această pacientă, principala forță motrice era instinctul voaior; era cuprinsă de o angoasă puternică numai gândindu-se că ar putea fi văzută de alții masturbându-se. Astfel,